

Ágoston István

Szent Ferenc leányai Baján

Háztörténet 1929–1948

Messziről indul ez a recenzió, de talán a XXI. században is megértésre talál, vagy legalábbis kíváncsivá teszi a szociális bajokra érzékeny olvasót.

Egy olyan országban, ahol a veszteség, de a győzelem is lelkiismeret-furdalást szül ezernyi változatban, ott nem lehet véletlen, hogy a sok rossz mellett az emberi jószág titok-országútján megérkezik a ferences gondolattal. Megtölti hittel az időt és a teret, aztán cselekvéssé lesz a gondoskodás, és jóleső játékká szelídül a kemény fizikai munka a nincstelenségért. A magányosan maradtak, elhagyottak és árvák pártolóikra találtak – bármilyen hihetetlen –, a hit és a szeretet kézen fogva vezette a szerencsétleneket. Kályha nélkül meleget, tányér nélkül étket adtak lelküknek és testüknek. Szép ez a szerető szerelem, és csak fokozza az idő, az 1920-as évek vége! A lélek mosolya melegítő tűzként világít az I. világháború és Trianon után. Egerben elkezdtek valamit (ezért lett Egri Norma) és folytatták 1948-ig Magyarország nyolc városában.

A régi könyvek szép szokása szerint köszöntik olvasóikat a szerzők, Merk Zsuzsa történész és a művelődéstörténeti riportjai és kötetei alapján ismert Rapcsányi László, a Magyar Rádió főmunkatársa. A könyv a Baján 1929-ben letelepedett Ferences Szegénygondozó Nővérek háztörténete. A társulat rendházai közül csak itt maradt meg sértetlenül a kéziratok napló. Érdemes ezt a történetet is a recenzióban elmesélni, mert regényes. 1991-ben került a Türr István Múzeumba Molnár Ferencné (Viszmege Rozália) ajándékaiként, aki Budapestre ment férjhez, majd visszament Bajára, és a háború utáni idők forgatagában, több költözködés közben is megőrizte a nővérek Háztörténetét. Ezt egyik rokona, a Szent Ferenc leányainak is segítő Becze Kató bízta rá, és megtisztelő bizalommal adta át a bajai közgyűjteménynek további megőrzésre. A Háztörténet egy 24,5×35 cm nagyságú, barnás cseppminta, gerincén és sarkain kék szövettel erősített, jóminőségű, vonalazott lapokat tartalmazó könyvszerű füzetben van. A vastag kartonból készült fedőlapon piros szegélyű vignettára egyetlen szót írtak fekete tintával: Háztörténet. A lapok színes metszésűek, az előzők- és hátlap kék-fehér, stilizált virágmintájú. A 369 oldalas könyvben 177 oldalon olvasható a Háztörténet. A többi üres. 1929-től 1948 márciusáig gondosan feljegyezték szorgos tevékenységük mindennapjait. Beszámolnak gazdálkodásuk gondjáról, bajáról, a város polgárainak lelkes vagy tartózkodó támogatásáról, jeles vendégeikről. Aggódva figyelik az ország sorsát érintő külpolitikai eseményeket. A szépen formált betűkkel megírt lapokon sajátos történelmet írnak, egy kisváros szociális gondoskodásának epizódjait. Álljon itt egy példa rögtön az első bejegyzésből: „Baja város szegényügyének ez egy újabb áldásos lendületet jelentett. Idáig főleg hatósági feladat volt Baján a szegényügy ellátása.”

Itt kell szólnunk P. Oslay Oswald ferences szerzetesről, aki sokirányú tevékenysége közben megismerkedett az emberi élet sok bajával, nyomorúságával. Az a társadalmi kihívás foglalkoztatta, hogy miként lehetne megoldani a szegények és az elesettek ügyét. Így bontakozott ki lelkében az Egri Norma vagy Magyar Norma eszménye. „Be kell vallanom, hogy az Egri Normát a modern szociális jótékonyssággal szemben érzett és most már nyíltan bevallott elégedetlenségem szülte” – írta Oslay Oswald egyik tanulmányában. Ugyanis maga a gondolat annak felismeréséből adódott, hogy ha a Trianonban lesújtott, kifosztott magyarság nem képes az egyes tényezők erején túlnőni szegényügy megoldásán eredményesen munkálkodni, nagy eredményeket érhet el összefogott erővel. Ahogy a *Városok Lapja* 1938. március 1-jei számában írja, P. Oslay normájában egyesítette a közhatalmat, a társadalmat és az egyházat. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy egy-egy város, falu, tehát egy adott település ebben az időben kétféle szegénygondozási rendszert ismert. Az egyik a zárt,

az intézeti, azaz a szegényházi elhelyezés volt, a másik a nyílt, a rendszerint pénzsegélyek formájában történő gondoskodás. Az I. világháborút követően, a 20-as évek elejére, a szegényházak megteltek, a koldulás tömegessé vált. Az egyesületek által végzett szegénységélyezés alkalomszerű volt. Országosan körülbelül 800 szervezet foglalkozott mindkét területtel, és még ide számíthatjuk a plébániákon található Szent Antal-perselyeket és más egyházi, de nem egyesületi segélytevékenységet. A szegényügy ilyen mérvű szétforgácsolódása az amúgy is szűkös anyagi eszközök célszerű felhasználását teljességgel lehetetlenné tette. Az Egri Norma P. Oslay Oswald által létrehozott szerzetesrend, a Ferences Szegénygondozó Nővérek ezeket az anyagi erőket egyesítették és összefogták. Okulásul érdemes idézni Borbíró Ferencnek, Baja polgármesterének a *Városok Lapjában* megjelent gondolatait: „A társadalom valójában csak adakozásra képes, adományának állandóan jó és eredményes felhasználására képtelen. A közhatóságok csak szervezni és irányítani tudnak: csak fokozni képesek a szellemi és anyagi erőket, a végrehajtás az ő kezükben is hamarosan elgépiesedik. Amit ebbe a munkába az egyház ad: az a hit, amely fel tudja belül is emelni az elesett embert; a gondozó szeretet, amely becsessé, százszoros értékűvé tudja tenni az emberbaráti alamizsnát. Az ehhez szükséges melegszívű, áldozatos munkát nem lehet az élet ezer gondja közt élő társadalomtól elvárni; nem lehet megkapni a hatóságnak bármily lelkes, de mégis csak anyagiakért dolgozó alkalmazottjától sem. Ennek a nehéz munkának alázatos szolgálatára csak a lelkes ferences nővérek százainak sorompóba állítása volt a megoldás.”

Ez az új gondolat, a szegényügynek az Egri Norma szerinti megoldása újságcikkek százait szülte. A kötet mellékletéből kiderül, hogy a *Városok Lapja*, a *Népszava*, a *Független Magyarország*, a *Baja-Bácska* sok-sok oldalon foglalkozott a szegénygondozással és a ferences nővérek szeretetszolgálatával. A Szent Ferenc leányai tevékenységével Baja város közgyűlése rendszeresen foglalkozott. Ugyancsak a mellékletben kapott helyet a kalocsai Érseki Levéltárban található levelek közül jó néhány. Természetesen a gondolat szülőatyját egy rövid életrajzból megismerheti az olvasó.

A szerzők igyekeztek árnyalttá tenni a Szegénygondozó Nővérek bajai munkásságát, ezt segíti a jegyzetanyag, valamint a Zarka Magdolna által gondosan összeállított mutató. A kötet a mai napokra is érvényes tanulságokkal szolgál, mert szándéka szerint jóra emlékezteti a világ gondjaiban elmerült társadalmat.

(*Türr István Múzeum, Baja, 2003*)

Folyóiratunk megjelentetését a
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma,
a Nemzeti Kulturális Alapprogram

és a

József Attila Kulturális és Szociális Alapítvány
támogatja.